

פתיחה

מרבנו הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל

תמימים נהיה – בתורה ובארץ

א. הצעת חלוקת הארץ

שאלתוני על־דבר דעת־תורה בעניין ההצעה הנכרית, שנשמעה במחננו¹, לחלק את ארצנו הקדושה לשתי רשויות, רשות ישראל ורשות נכרים, ולסדר בחלק הנשאר לישראל את שלטון המדינה היהודית².

מציאותן של שאלות והצעות כאלה אינה אלא מוסיפה להראות ולהזכיר את הערבוביה הרוחנית, שנמשכה בתוך מחננו פנימה, בתוצאות הזעזוע הממשי והנפשי האיום, שהקיף את כולנו מתוך ניתוחנו הנורא, בנטות ידדי עלינו³ בתשפוכת חמתו⁴ להוציאנו מטומאות ארצות העמים⁵ ומתפוצות גלויותינו בתוך מחשכיהן, בהתגלות ערוות הגויות על ידי אומת התרבות האירופית הארורה, בהשמדת שליש גופנו ומבחרו.

כי לאדם מישראל, שהוא בעלת־תורה, שהוא שלם בדעתו, בהכרתו ובהרגשתו היהדותית, הנובעת ממקורה של תורה, הלא לא יעלו על הדעת מצד עצמו הרהורים כאלה, — גם מצד חוקי התורה, גם מצד אמונת התורה, גם מצד החיוניות היהדותית הבריאה הנובעת ממקור התורה וקובעת את יחסנו האמיתי של ארצנו.

1. התפרסם בז' חשוון תשי"ז ב'הצופה'.

2. ביואל ד,ב: וְקִבַּצְתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם וְהוֹרְדֹתִים אֶל עַמְּךָ יְהוֹשִׁעַ וְנִשְׁפָּטִי עַמְּךָ שָׁם עַל עַמִּי וְנִחַלְתִּי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּזְרוּ בְּגוֹיִם וְאֵת אֶרְצֵי חִלְקוֹ: בדברים שהשמיע הרצי"ה באייר תשכז, בישיבת מרכז הרב, הובאו במאמר — מזמור יט של מדינת ישראל: "כי אכן נתקיים ואת ארצי חילקו'.

3. ישעיה ט,כ, י,ד ועוד. ושם במצודת דוד: "ועוד ידו נטויה". להכות בהם בהיותם בארץ אויביהם. וכן ישעיה יד,כז. ובשירת הים: 'נטית מינך תבלעמו ארץ' ובזהר שם.

4. באיכה ב,ד 'שפך כאש חמתו', ובתהלים עט,א ברש"י: 'כלה ה' את חמתו ובמה כללה ויצת אש בציון' 'מזמור' ושיר הוא ששפך חמתו על עצים ועל האבנים ולא עשה כליה בבניו. מאיכה רבה פ"ד, יד.

5. בשבת טו. וגיטין ח: תוספות נגילה י. רש"י חגיגה כה. ועוד

משלושת הצדדים האלה, שהם כולם לנו קדושה שלימה אחת, איננו מופנים, חלילה, לחולשתן של מחשבות זרות כאלה. מתוך החלטיותם של שלשת הצדדים האלה הננו למדים ומשיבים על מרורות הנסיונות הגלותיים האלה, המשך ארסו של עמלק, "אשר קרך בדרך", "הקירם לפני אומות העולם"⁶. בשיא־מאבקו של עס־נצחנו, ובבטחון תשובתנו למקום חיותנו, הננו מתרוממים מעל לכל תעלולי הגויות ופיתויי זנוניה ומשתגבים במגדל־שמו⁷ של צורה־עולמים פודנו וגואלנו.

ב. האיסור מצד חוקי התורה

איסור־תורה כפול ומוחלט הרי הוא בכל העברת איזה חלק מקרקעה של ארץ ישראל לרשות גויים: מצד אחיזת חנייתם בקרקעה⁸ ומצד הפקעתה מקודשת קיומן של המצוות⁹. דין זה חל הוא כמובן על כל רגב, על כל מדרך־כף־רגל¹⁰, מקרקעה של ארץ ישראל, בזיקתה המוחלטת לישראל ולחיינו ולקדושת המצוות.... אבל... במסירה מוחלטת של קרקע ארץ־ישראל לגויים, שהיא באה להוציא במגופה של קרקע זו כל אחיזת חנייתו של ישראל וכל דריסת רגלו בה, ושהיא באה ונעשית לרעתם של ישראל, שאין לו רעה גדולה מזו של מיעוט חנייתו ותלישות אחיזתו באדמת־קדשו, ועוד בשעה זו אשר פרצופם האלילי של הגויים חזר ונתגלה במילואו¹¹ — הרי איסור תורה זה קיים בכל תקפו¹².

מלבד זה עוד מבואר ומשולש הוא איסור תורה זה בביאורו והוראתו של הרמב"ן "אביהם של ישראל" על פי התלמוד הירושלמי: "לא תימכר

6. ברש"י דברים כה, יד: 'אשר קרך בדרך'. ...דבר אחר, לשון קור וחום, צננך והפשירך מרתיחתך, שהיו האומות יראים להלחם בכך, ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים, משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה, אף על פי שנכוה, הקרה אותה בפני אחרים.

7. עפ"י משלי יח, י: מגדל עז שם ד' בו ירוץ צדיק ונשָׁבָב.

8. לאו דילא תתנסי - לא תתן להם חנייה בקרקע, בע"ז כ. וברמב"ם הלכות ע"ז י, א: אין מוכרין להם בתים ושדות בארץ ישראל... ומפני מה החמירו בשדה מפני שיש בה שתיים. מפקיעה מן המעשרות ונותן להם חנייה בקרקע.

9. וביטול מצוות עשה של הורשת הארץ וההתיישבות בה, כרמב"ן בהוספה ד לספר הצוות לרמב"ם.

10. ביטוי בדברים ב, ה ביחס לאדום. ובבא בתרא ק. ברש"י בענין קניית קרקע בהילוך.

11. אחרי היודע נוראות השואה.

12. עיין גם אגרות רבנו מ"י וכ"ז סיון תשל"ז ובשיחות הרצי"ה על א"י, הנכרי אשר בארץ 12. וגם 'לא נוזו מכאן'.

לצמיתות¹³, "למי שיחזיק בה ולא ינהוג בה דין יובל עמנו, הם הנכרים"; "אבל נשמור שתהיה מכירתנו בה שתחזור אלינו על כל פנים ולא נניח אותה בידם לעולם", "לפי שהארץ שלו יתעלה, ואנחנו כולנו גרים ותושבים עמו, ולא יחפוץ להושיב בה אחרים זולנו, רק בידינו תשאר ואלינו תחזור"¹⁴.

מדבריהם של רבותינו הראשונים (הרמב"ם והרמב"ן וסי' החינוך שלי"ט), מבואר שם עוד, (ועיין משפטיהן עמוד קכה ורפה), שאם נעשתה על ידי מישהוא מישראל עבירה זו, של מסירת איזה חלק מקרקעה של ארץ-ישראל לרשות נכרי, לא הועיל מעשהו זה כלום, אלא "דעבר על מימרא דרחמנא", אבל **אין לו למעשה בלתי-חוקי זה כל ערך ממשי והוא לא שריר ולא קיים, בטל ומבוטל**, כדינו של כל תנאי משפטי שאם הוא שלא כחוק-התורה הרי הוא בטל ואינו מחייב כלום, ודבר ד' ומשפט תורתו, של בורא עולם ונותן חירותו, לעולם יעמוד ויתקיים¹⁵.

לנתיבות ישראל א, עמוד 89-90 (תשכ"ז)

13. בויקרא כה, כג: וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכַר לְצַמְתָּת פִּי לִי הָאָרֶץ פִּי גֵרִים וְתוֹשְׁבֵי אֲדָמָה עִמָּדִי: וְכָל אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם גְּאֻלָּה תִתְּנוּ לָאָרֶץ. ובכלי יקר שם: כי אין האדם יכול למכור דבר שאינו שלו כי לה' תבל ומלואה.

14. בספר המצוות מצות ל"ט רכז.

15. ועיין בהמשך המאמר גם מצד אמונת התורה, של נצחיות דבר ד', וגם מצד חיוניותה: האחדות-הא-לקית המתגלה באחדות החיונית של ישראל, של תורה, של הארץ, אינה משתתפת ואינה מתחלקת עם מה שאינו אחדות ומה שאינו חיוניות.. אין תקומה ופליטה לכלל ישראל ולפרטי ישראל, לכל העם כולו ולרבבות שרידי החרב- בחילוק ובצמצום של חיי ארצו, אלא בשלימותם ושכלולם.